

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 01.06.2016
Yayın Kabul Tarihi: 06.08.2016

Azerbaycanda Bir Âşıklık Geleneği Türü: “Meyhanacılık”

A Kind Of Minstrelsy Tradition In Azerbaijan: “Meyhanacilik”

Davut DEMİR *

Öz :

Âşıkların en önemli özelliklerinden biri irticâlen şiir söyleyebilmeleridir. Rastgele kişiler tarafından verilen bir ayak üzerine, belli ölçüt ve kaideler dahilinde şiir söyleyebilmek oldukça zor bir iştir. Âşıkların bu istidadlarını gösterdikleri yerlerden biri de âşık atışmalarıdır.

Meyhanacılık irticali olarak icra edilen bir atışma türüdür. Azerbaycan’da “Abşeron Yarımadası” ismi verilen bölgede oldukça meşhur olan meyhanacılığın tanınırlığı her geçen gün artmaktadır. İcra edildiği yerlere bizzat giderek şahit olduğumuz bu gelenek günümüzde canlılığını koruyarak varlığını devam ettirmektedir. Bu makalemizde meyhanacılık geleneğinin tarihi gelişim sürecini, onun âşıklık geleneği ile benzer ve farklı yönlerini ve geleneğin günümüzdeki durumunun ne olduğunu incelemeye çalışacağız.

Anahtar kelimeler: Meyhanacılık, İrticâli, Âşıklık, Atışma, Azerbaycan.

Abstract:

One of the most significant characteristics of minstrels is that they can recite poems extemporaneously. It is a really hard job to recite poems within certain metrical structures and rules on a rhyme pattern given by random individuals. One of the cases where minstrels can display their capabilities is minstrels’ battle of words.

* Araş. Gör., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, davutdemir@gazi.edu.tr

Meyhanacılık is a form of these battle of words which is carried out extemporaneously. The popularity of meyhanacılık, which is rather well-known in the Absheron Peninsula in Azerbaijan, is increasing every passing day. This tradition, which we have witnessed in person in the mentioned performance places, continues its existence in the most vital way even today. In this article, we are attempting to investigate the historical development process of the meyhanacılık tradition, its similarities to and differences from the minstrelsy tradition and the current condition of it in the present time

Keywords: Meyhanacılık, extemporaneous, minstrelsy, battle of words, Azerbaijan.

Giriş

Meyhana, “*mey*” ve “*hane*” kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş birleşik bir kelimedir. “*Mey*”, Farsça bir kelime olup, içki, şarap manalarına gelir. “*Hane*” ise yine Fars dilinden bir kelimedir ve oturulan yer, ev, mesken anlamlarındadır. Türkiye Türkçesi’nde “*hane*” olarak kullanılan bu kelime birtakım ağız özelliği farklılıkları nedeniyle Azerbaycan Türkçesi’nde “*hane*” veya “*hana*” olarak ifade edilmektedir. Bu doğrultuda “*meyhane*”, veya “*meyhana*” içki içilen yer anlamına gelir. “Meyxana: [Fars] 1. Şarap dükkanı, çakırcı dükkanı, şarap içilen yer.” (Ərəp və fars sözləri lüğəti 1985: 330) “Meyxane: [Fars] 1. Mey ve başka alkollü içkiler satılan, içilen yer.” (Klassik Azərbaycan Ədəbiyyatında İşlenen Ərəp və Fars Sözləri Lüğəti 2005: 15) “Mey-hâne: İçki içilen yer.” (Parlatır 2011: 1083) “Mey-hâne: Şarap, içki içilen ve satılan yer.” (Develioğlu 1962: 762)

Fakat tasavvufta “*meyhane*” denilince akla gelen bunlar değildir. “Meyhane, Allah içkisinin sunulduğu yer, dergâh, tekkedir.” (Mermer 2008: 39) Mürşidler ve onların peşinden giden müridleri bu yerlerde Allah’ı zikrederler. Meyhanede, Allah aşkı olan mey, bir sâkî tarafından sunulur. “Sâkî, insan ruhuna Allah sevgisi, Allah nuru saçan kimsedir.” (Parlatır 2011: 1449) “Meyhane, “benzeri olmayan dünya”, “can kuşunun yuvası”, “mekansız âlemin kapısı”, “haddi hududu olmayan yer”, “kâmil mürşidin batını. Allah’ın büyüklüğü ve dua makamı”, “aşıklar mecrasının başladığı yer”, “mürşidler mektebi” dir.” (Tağısoy 2011:14)

Meyhane sözünün bir diğer manası da söz meclisidir. Yani “*mey*” söz, “*hane*” ise mekân anlamındadır. Söz ile mey arasında benzerlikler söz konusudur. Her ikisi de insanı derinden etkiler ve bazen de sarhoş eder. Müziği ikisi içinde önemli bir argümandır. Müziği eşliğinde mey içilir veya sözün tesiri kuvvetlendirilir.

Meyhaneciler meyhane meclisinde sözün kudreti ile insanları mest ederler. İnsanlar Allah’a, peygambere, Kuran’a olan muhabbetlerini sözle, amelle bildirirler. Söz vasıtası ile insanın kalbinde, yüreğinde onlara muhabbet gösterirler. Söz de ağızdan musikili seda şeklinde çıkarak kulaktan beyne süzülür ve insanların kalbinde sönmez aşk, muhabbet besleyip onları sarhoş eder. Nasıl ki mey (içki) insanı sarhoş eder, söz de insanı sarhoş etme kuvvetine, kudretine sahiptir. (Əlilicanzadə 2011: 47)

“**Mey**” Allah aşkı ve onun verdiği şevktir. Nizami Tağısoy (Tağısoy 2011: 14), “**mey**” in, “*ab-ı kevser*”, “*ilahi nur*”, “*vehy*”, “*esra gecesinin nuru*”, “*insanı maddi pisliklerden temizleyen*”, “*canın cananına kavuşması için vasıta*”, “*bâde*”, “*sûfilerin şarabı*”, “*aşk şarabı*” gibi manalara geldiğini söylemektedir.

Qorxmaz Əlilicanzadə isə, “**mey**” kelimesinin dört farklı anlamda kullanıldığını söylemektedir ki bunlar;

1. Mey (Fars sözüdür) –içki (Azerbaycan dilinde), şarap (Arap dilinde), napitok (Rus dilinde). “Dikkate almak lazımdır ki, mey, yani içki, iki çeşittir. Alkollü ve alkolsüz su.
2. Mey, aşk şarabı, vahdaniyet içkisi (Tasavvufi edebiyatta).
3. Mey, Türk sözlüğünde musiki aletinin adıdır. Yanık bir sesi bulunan musiki aleti.
4. Mey, “söz manası” anlamına gelir.

Mey nedir? Mey, Allah’ın vahdaniyeti demektir “Meylüvehedi ilahi”. Mey, aşk şarabı demektir. Mey, meyhaneye götüren yol vasıtasıdır. Mey, yerden göğe doğru hareket, pislikten temizliğe, insanın kâmilliğe doğru uçuşu, her tür bağımlılıklarından azat olma, kurtuluşa erme yoludur. Mey, gül şerbeti demektir, şarap kadehi demektir. (Əlilicanzadə 2011: 44-45)

Anadolu’nun farklı yörelerindeki âşık edebiyatı temsilcileri de, rüyalarında pir elinden bâde içmiş ve bunun sonucunda kendilerine olağanüstü özellikler yüklenmiştir. Umay Günay, bazı âşıkların bâde içme geleneğine ilişkin görüşlerini aktararak böyle bir inanın mevcut olduğunu belirtmiştir.

Âşık Sefil Selimî: Bade içme geleneğine inanıyorum, çünkü nasıl ki bir insan bilinmesi lâzım gelen herhangi bir şeyi okumadan, tahsil etmeden öğrenemezse, aşkın iksiri de âşığa âşıklığı öğreten ana unsur ve ana kaidedir.

Âşık Kara: Bade içme geleneğine inanıyorum, her akan suyun bir menbaı vardır. Sizin Lokman Hekim’iniz bizim de primiz vardır.

Âşık Çobanoğlu: Badeye inanıyorum, sebebi aşkın badesi vardır. İlhamlı âşığa rüyasında pirlər âşık badesi içirir.

Âşık Taşlıova: İnanıyorum, görünür şekilde olmasa da hayalî rüya ve ilhama bağlı olarak bade adı altında elden ve gönülden bade içilir (Günay 2008: 133).

Meyhana’nın çalışmamızdaki anlamını izah edecek olursak, onun Azerbaycan şifahi halk edebiyatının eski türlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. “Meyxana: 2. İrticâlen diyilen, hicvedici ve gülüş doğuran şiir.”(Ərəp və Fars Sözləri Lügəti 1985: 330) “Meyxane: 2. Azerbaycan şifahi halk edebiyatında şiir formlarından biri.”(Klassik Azərbycan Ədəbiyyatında İşlənən Ərəp və Fars Sözləri Lügəti 2005: 15) “Meyxana: 2. Fikirleşmeden, önceden hazırlanmadan diyilen

âdeten nükteli şiir türü.”(Azerbaycan Dilinin İzahlı Lügəti 2006: 311) “Meyxane, Azerbaycan şifahi halk yaratıcılığının evrensel, çeşitli, az rastlanır, ve daimî olan nadir incilerinden biri olmakla, içtimai, medeni, manevi, güzel sanatlar sahalarında olan hadise ve mekamları¹ manzum sözün yardımı ile aksettiren, tekrar olunmaz, özüne mahsus sanattır.”(Tağısoy 2011:13) “Azerbaycan şifahi halk şiiri biçimlerinden biri. Meyhanalar müzik eşliğinde, bazen de musiki olmaksızın söylenen şiirlerdir. Bu şiirlerdeki kusur ve noksanlar hiciv ve halk mizahı şeklinde tasvir edilir.”(Azerbaycan Edebiyat Terimleri Sözlüğü 1995: 139) “Meyhana el vuruşlarıyla ritim tutularak okunan, heyecanlı ve hareketli bir şekilde söylenen metrikleştirilmiş musikili şiir sanatıdır. Onu âdeten iki veya daha fazla icracı karşılıklı olarak irticâlen söyler. Halk şiirinin muasır devrimizdeki devamı, inkişafıdır.”(Rehimova 2002: 4)

Meyhanacılık geleneğinin tarihini, bilinen ilk temsilcileri bağlamında incelediğimizde 18. yüzyılın sonlarına doğru götürmemiz mümkündür. Fakat bu geleneği hazırlayan etmenlere ve geleneğin temellerine bakacak olursak, onu çok eski dönemlere, *kam-şaman-ozan* pratik ve ifacılığına kadar götürebiliriz. Yine ilk ürünlerine 16. yüzyıl itibarıyla rastladığımız Anadolu âşıklık geleneğinin temellerinin de çok eski dönemlerde ozanlar tarafından atıldığını söylemek mümkündür.

Şamanizm inancının yaygın olduğu toplumlarda, dinî hüviyetteki kişiler düşüncelerini, içinde buldukları ruh hallerini, güzel ve zihinlerde kalıcı sözlerle çevresindekilere nakletmeye çalışıyorlardı. Bunu da kulakta hoş name bırakacak ses ve heceleri tekrarlayarak sağlıyorlardı. Nesirden ziyade nazma başlangıç teşkil edecek olan ilk dinî-edebî terennümler böyle meydana geldi.(Kaya 2009: 38)

İslâmiyet öncesi Türk edebiyatında sözlü gelenek ürünleri ekseriyetle tören ve merasimlerde icra olunurdu. Bu törenler daha çok dinî içerikli anma törenleriydi. “Şölen”, “sığır” ve “yuğ” adı verilen bu törenler “şaman”, “kam”, “baksı”, “bahşı”, “ozan” adı verilen kişiler tarafından yönetilirdi.

En eski Türk şairleri -Tonguzların “Şaman”, Moğol ve Boryatların “Bo” veya “Bugue”, Yakutların “Oyun (Ouioun)”, Altay Türklerinin “Kam”, Samoitlerin “Tadibe”, Finovaların “Tietoejoe”, yani -bakıcı, Kırgızların “Baksı”, “Bakşı”, Oğuzların “Ozan” dedikleri- sahir-şairleridir. Sihirbazlık, rakkaslık, musikişinaslık, hekimlik gibi birçok vasıfları kendilerinde toplayan bu adamların, halk arasında büyük bir yer ve ehemmiyetleri vardı.(Köprülü 2009: 72)

Şölenler (şeylan) tanrıya kurbanların sunulduğu eğlenceli toplantılar veya törenlerdir.

En eski Türk baksı-ozanları şeylanın daha dinî mahiyetini kaybetmediği zamanlarda kopuzları ile dinî-sihirbazâne nağmeler okurlar ve günlük sıkıntılar ile yorulan dimağları, şeniyet âleminde uzak başka bir âleme naklederlerdi. Büyücülük dini hâkim olduğu sırada şeylanda en mühim yeri tutan şair-rahib, törecilik üstünlük kazandığı esnada daha ziyade sihirbaz, büyücü, bakıcı gibi telâkki olunmakla beraber,

¹ 1. mekan, 2. zaman, çağ

umumî ziyafetlerdeki yerini muhafaza ediyor ve dinî olmaktan ziyade, sihirbazâne şiirler tanzimiyle meşgul oluyordu.(Köprülü 2004: 88)

Şığır törenleri, boylara mensup erkeklerin çıktıkları avların akabinde yapılan merasimlerdir.

Şeylanda olduğu gibi, bu umumî av ayinlerinde de şiirin ve şairin yer ve ehemmiyeti pek açıktır: En eski zamanlarda, bu avların mesut ve bereketli olması için dinî-sihirbazâne şiirler terennüm eden rahip-şairler, yeni dinler geldikten sonra avları takip eden şeylanlarda hükümdarın büyüklük ve kahramanlığını bildiren medihler, yahut eski kahramanların menkabelerini anlatan kahramanlık destanları okuyorlardı.(Köprülü 2004: 93)

Yuğ törenleri ölü ardından düzenlenen matem ve yas toplantıdır.

Matem ayinlerinde şiirin ve şairin yeri, diğer ayinlerde olduğu gibi gayet sarih ve vazihtir: İlk zamanlarda ruhani bir mahiyeti haiz olan şair-bakıcı, ölünün, gömülmesi için münasip zamanı seçip kopuzu ile çaldığı esrarlı birtakım nağmelerin tesiri ile onun ruhunu istirahatete eriştiriyor, tanzim ettiği güfte ve bestelerle matem merasimini canlandırıyor. Şairin sırf bir ruhani vazife ifa ettiği zamanlar geçince, matem âyinlerinde, ölünün sevgili hatırasını yaşatacak şiirler meydana gelmeye başladı: Onun cenkleri, kahramanlıkları, heyecanlı bir eda ile terennüm ediliyor, menkabeleri kopuzun beraberliğinde üzüntülü, heyecanlı bir topluluğa karşı inşad olunuyordu.(Köprülü 2004: 103)

Hekimlikten sihirbazlığa, cinlerle alakaya girmekten rakkaslığa, musikişinaslıktan din adamlığına kadar birçok alanda görevler üstlenen bu adamların, sıradan insanlar olmadıkları açıktır. Birçok dini vazifelerde bulunmalarının yanı sıra bunların icrası esnasında bazen trans halinde, birtakım musiki aletlerinin eşliğinde irticali olarak şiirler terennüm etmişler, çeşitli danslar yapmışlardır.

Baksılar, en eski devirlerde, musiki ile sihir yapan, şiirler terennüm eden, gaipten haber veren, hekimlik eden kamlardı. Kamlar, mühim bir içtimaî mevkiye maliktirler; ilk büyücülük zamanında bütün ruhani ayinlerde buldukları gibi, törecilik devresinde de, yarı dinî bir mahiyet alan eski ayinlerde yine dinî-sihirbazâne bir yer tutuyorlardı: bu ayinlerde, tabii, bir takım bestelerle beraber dinî güfteler, yahut sihir tekerlemeleri vücuda gelmişse de, maatteessüf, bu devirlerden bize hiçbir eser kalmamıştır.(Köprülü 2004: 75, 80)

Yazıya geçirilemeyen sözün kalıcılığı çok uzun sürmez. Sözlü edebiyat dâhilinde verilen ürünler bu nedenle bir süre sonra unutulmak durumunda kalmıştır. Meyhanacılık geleneği de irticalen ve anlık icra edilen bir yapıda olduğundan yazıya geçirilmesi pek mümkün olmamıştır. Son zamanlarda, gelişen teknolojik faaliyetlerle beraber üretilen ses ve görüntü kayıt araçları sayesinde deyişmeler yeni yeni kaydedilebilmekte ve bu sayede yazıya aktarılabilir.

Nizami Tağısoy, eski Türklerin, ifacılığa, doğaçlamaya, musikiye, ruhlarla münasebete girmeye, onları yardıma çağırmaya her zaman meyilli olduklarını söyle-

miş ve o da meyhananın kam, şaman ananelerinden ve ozan-âşık sanatından beslendiğini ilave etmiştir. Tarih bilimi doktoru, etnograf T. Selimov'un meyhanaları en az 550-600 yıllık bir tarihi ananeye dayandığını aktarmıştır.

Malum olduğu gibi, şaman aneleri Sibir, Tibet, Altay, Yakut, Kafkas, Derbend arazilerinde bu gün de yaşamaktadır. Kam-şaman aneleri yavaş yavaş yerini, kam-ozan, kam-bakşı, bakşı, baksı, jirşi, jırçı, jirau, manasçı anelerine bıraktı. Kam-şamanlar gibi ozan-âşık, bakşı, baksı, jirşi, jırçı, jirau, manasçılar ilahi varlıklarla, ruhlar dünyası ile alakada olduğu gibi, meyhana ve meyhanacıların da bu alemle olan alakalarını tahmin etmek mümkündür.(Tağısoy 2011: 10,11)

Şiir ve musikinin bir arada olduğu başka bir örneğe 12. yüzyılda şahit oluyoruz. Ahmed Yesevî ve müridlerinin İslâmiyeti Türk coğrafyasına yayma yolunda yapmış oldukları faaliyetler çok önemlidir. Yesevî tarikatına mensup müridler, dini muhtevaya sahip manzumeleri belli ezgilerle, bazen saz eşliğinde söyleyerek, insanlara Allah'ı ve son hak din olan İslâmiyet'i öğretmeye çalışmışlardır. Söylenen manzumelerin içine irticali üslubun katılmış olması muhtemeldir. Bunları yaparken zaman zaman aşk ve şevklerini gösterecek şekilde çeşitli dini rakslar sergilemişlerdir.

Anadolu halk edebiyatı geleneğini 13-15. yüzyıllar arasında, bir yönüyle çeşitli tarikatlara bağlı derviş âşıklar temsil etmiştir. Daha beylikler döneminde sazları eşliğinde ilahiler okuyup gelen dervişlerin bulunduğu bilinmektedir. Bunlar bir bakıma ozan-baksı adı verilen yarı kutsal âşıklık geleneğini sürdürmüşlerdir. Tasavvuf ağırlıklı bu gelenek çeşitli tarikatların inanç ve törelerini yansıtırken, eski Türk din ve inançlarından da tümüyle sıyrılabilmiş değildi. Tekke âşıkları tekkelere gerçekleştirilen dinî törenler aracılığıyla yeni bir edebiyat, tekke müziği, semah adı verilen dinî danslarla sanatın temelini atmıştı.(Artun 2001: 22)

“Meyhanenin Poetikası” isimli kitapta meyhanaların tarihi çok eski dönemlere kadar götürülmüş, bir taraftan kam-şaman aneleri ve ozan-âşık sanatının ritüelleri, diğer taraftan da Müslümanlığın Azerbaycan sahasında genişlemesi ve dervişliğin yayılması hadiseleriyle ilişkilendirilmiştir.(Tağısoy 2011: 19)

Meyhana, irtical yeteneğinin, hazır cevaplılığın, nüktedanlığın oldukça ustalıkla sergilendiği, bireyi veya daha geniş manasıyla tüm toplumu ilgilendiren hemen her konuda söylenen, şöhreti gün geçtikçe yayılan, icra mekânları bakımından oldukça çeşitli ve zengin olan, Azerbaycan sözlü halk yaratıcılığının en önemli ürünlerinden biridir.

İrticali söz söyleme istidadı her insanda rastlanılabilecek bir durum değildir. Herhangi bir hazırlık yapmadan, rastgele kişiler tarafından verilen bir ayak üzerine söz söyleyebilme, aynı zamanda bunu birtakım ölçütler ve kaideler dâhilinde yapabilme oldukça zor bir iştir.

Köprülü, saz şairleri ile divan şairlerini türlü yönlerden karşılaştırırken, doğaçlama söz söyleyebilme becerisine de değinmiştir. “Saz şairleri, kendilerini, türlü bakımlardan, klâsik şairlerden üstün sayarlar: Evvelâ, herhangi bir mevzu üzerine,

herhangi bir kafiye ile derhal bir manzume söyleyivermek kudreti, onların başlıca öğünme sebepleridir.”(Köprülü 2004: 166)

Âşıklık geleneği ile meyhanacılık geleneği arasında birçok yönden benzerlikler söz konusudur. Aslında temelde aynı köklerden gelen bu iki geleneğin birkaç farklı uygulama dışında çok yakın olduklarını görüyoruz. Âşık atışmalarında iki veya daha fazla icracı tarafından gerçekleştirilen karşılıklı söz söyleme, meyhanada da geçerlidir. Atışma ne kadar çok icracı tarafından yapılırsa, bu söylenecek söz için o kadar düşünme süresi demektir ki, bu durumda hem söylenen sözün anlamı kuvvetli, hem de ölçü, kafiye gibi şekilsel özellikleri daha sağlam bir yapıda olur.

Âşık atışmaları ile meyhana söyleme arasındaki en önemli fark kullanılan enstrümandır. Âşıklar atışmalarını saz eşliğinde yaparken, meyhananın temelinde herhangi bir enstrüman yoktur. El ve parmak hareketleri ile ritim tutularak meyhana söylenir. Özellikle meyhananın en meşhur olduğu yer olan Maştağa kentinde, karşınıza rastgele bir yerde onların deyimiyle çırtma *vurarak*² meyhana söyleyen kişilerin çıkması muhtemel dâhilindedir. Bakü’ye bağlı Maştağa kentine bir meyhana deyişmesi için gittiğimde, dinleyicilerin, hatta tevafuk eseri yoldan geçen insanların dahi gelerek atışmaya dahil olduklarını, çırtma vurup söz söylediklerini gördüm. Bu durum bizlere geleneğin halk arasında da son derece yaygın ve canlı olduğunu göstermektedir.

Saz, âşık atışmalarında icracılara, düşünme evresinde zaman kazandırması bakımından önemlidir. Enstrüman kullanılmayan meyhana icrasında ise bu durum söz konusu değildir. Günümüz meyhanacılığında bazı enstrümanların sanatın icrasına dahil olduğunu görüyoruz. Özellikle org başta olmak üzere akordiyon, klarinet, gitar gibi musiki aletleri meyhana söylerken kullanılan enstrümanlar arasındadır. Fakat bu enstrümanlar meyhana söyleyenler tarafından değil başka kişilerce kullanılır. Bu kişiler meyhanacıların arkasında enstrümanı ile beraber mevzunun akışına göre tempolarını ayarlayarak onlara eşlik ederler.

İrticali söz söyleyebilmenin oldukça güç olduğu, bu istidadın herkeste olmadığı muhakkaktır. Bunun üzerine bir de hazırcevaplık ve nüktedanlık gibi özelliklere sahip meyhanacılar diğer rakiplerine göre daha fazla hayran kitlesine sahiptir.

Meşedbaba, rakibini iyi tanıyan, hazırcevap, deyişmelerde sorulara çabuk cevap verebilen, sözün en iyisini diyebilen meyhanacıydı. Meyhanaya hakim olanları razı eden cevap verme ustalığına sahipti. Onun Qobulu Vüqar’la deyişmesine bakalım:

Vüqar: Bir söz deyim ay baba men de sene akanca
Çıkarceyem üstüve bir dene men tapanca
Gülleleri sıkceyem başuva men dokaanca
Bir, iki, üç, dörd, beş, altı, yeddi, sekkiz.

² Parmaklardan birinin <ekseriyetle orta parmağın> baş parmağa vurulması suretiyle çıkarılan ses.

*Meşedbaba: Meşedbaba erkekdir Vüqar eşit dişi deyil
Adam vurmak ay Vüqar, her adamın işi deyil
Sekkizecen sayıcağam, vurmayan da kişi deyil,
Bir, iki, üç, dörd, beş, altı, yeddi, sekkiz.*(lilicanzadə 2011: 17)

Usta meyhanacı Meşedbaba'nın rakibi Vüqar'a vermiş olduğu cevap oldukça başarılıdır. Bu cevabın sadece irticali söz söyleyebilme yeteneği ile verilmesi mümkün değildir. Bunu yapabilmek için aynı zamanda üstün ve kıvrak bir zekâya, bunun yanında hazırcıevaplık ve nüktedanlık kudretlerine sahip olmak lazımdır.

Edebiyat, milli duygu ve düşüncelere doğrudan etki edebilen, onları harekete geçiren bir sanattır. Meyhana Azerbaycan edebiyatının milli ürünüdür. Hemen her konuda söylenen, konu sınırlaması olmayan bu türün milli his ve duygulara hitap etmemesi pek mümkün değildir. Azerbaycan'ın tarih süresince yaşadığı ulusal veya uluslararası çeşitli siyasi ve tarihi olaylar da meyhanalarda işlenen konular arasındadır.

19. yüzyılın sonlarında, ikinci dünya savaşı devrinde ve ülkemiz ikinci defa bağımsızlığını kazandığı yıllarda Eli İslam, Mirpaşa, Eli Ağa Vahid, Ehmed Anatollu, Ağaselim Çıldığ, Kebir Azeri, Nizami Remzi, Ağamirze, Elçin, Kerim gibi meyhanacılar İngilizleri, Kızıl Orduyu, bolşevizmi, Hitlercileri, Qorbaçov'un yeniden kurma siyasetini, Ermeni işgalcilerini lanetleyen meyhanalar ifa etmekle, halkın azim ve vatanperverlik hislerinin inkişafında yeterince rol oynamışlar.(Tağısoy 2011:8)

Azerbaycan halkının kültürel belleğinin içinde yer alan, birikmiş, maddi manevi hemen her alanda, içtimaî, psikolojik, siyasi, tarihi, felsefik duygu ve düşüncelerinin tümü meyhanalar içerisinde yer alabilir. Bu nedenle meyhana mevzu çeşitliliği bakımından oldukça zengin bir türdür.

Meyhananın şöhreti gün geçtikçe yayılmakta, ulusal olmaktan çıkıp uluslararası bir statüye bürünmektedir. Öyle ki, sadece Azerbaycan Türkçesi ile sınırlı kalmayıp, Türkiye Türkçesi, Rusça gibi dillerde de söylenen meyhana örnekleri mevcuttur. Günümüzde Bakü ve onun çevresindeki kentlerde oldukça yaygın olan meyhanacılık, birçok ad günü eğlencesi, sünnet, düğün, şölen ve merasimlerde, tiyatro sahnelerinde, çeşitli halk gösterilerinde icra edilmektedir. Bunun yanında meyhana yarışmalarının yapıldığı radyo ve televizyon programlarının sayısı da her geçen gün artmış, geçmişte hak ettiği ilgiyi göremeyen bu tür çok geniş bir kitleye hitap eder duruma gelmiştir.

Kaynakça

ARTUN, Erman, (2001), *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

DEVELİOĞLU, Ferit, (1962), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Doğu Matbaası.

GÜNAY, Umay, (2008), *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

KAYA, Doğan, (2009), *Sivas Halk Şairleri*, Cilt I, Sivas.

KÖPRÜLÜ, Mehmed Fuad, (2004), *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara: Akçağ Yayınları.

MERMER, Ahmet, (2008), *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.

PARLATIR, İsmail, (2011), *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı Yayınevi.

REHİMOVA, Aytac, (2002), *Azərbaycan Musiqisində Meyxana Janrı*, Bakü: Nurlan Neşriyyat.

TAĞISOY, Nizami, (2011), *Meyxanenin Poetikası*, Bakü: Çarşıoğlu.

ƏLİLİCANZADƏ, Qorxmaz, (2011), *Qezel ve Meyxane Senetində Meşedbaba Aydemirov Fenomeni*, Bakü: Müellim Neşriyyatı.

Ərəp və fars sözləri lüğəti, (1985), Bakı: Yazıçı Neşriyyatı

Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti, III. Cilt, (2006), Bakı: Şərq-Qər.

Klassik Azərbaycan Ədəbiyyatında İşlənən Ərəp və Fars Sözləri Lüğəti, II. Cilt, (2005), Bakı: Şərq-Qər

